

SZABADTARTÁSOS CSIRKE HIZLALÁS ÖKONÓMIAI ELEMZÉSE ADOTT VÁLLALKOZÁS PÉLDÁJÁN KERESZTÜL**ECONOMIC ANALYSIS OF FREE RANGE CHICKEN PRODUCTION ON THE BASIS OF A CERTAIN COMPANY***Dorka Nikolett*

Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar
Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnöki szak III. évfolyam

ÖSSZEFOGLALÁS

A nagyüzemi termelés mellett az elmúlt két évtizedben, elsősorban Európában speciális, szabadtartásos baromfitermelési programok is elterjedtek. Hazánkban ez a tartásmód néhány éve vált szervezett tevékenységgé a Master Good cégcsoport keretében. A tanulmány általános célkitűzése a szabadtartásos csirkehizlalás költség-és jövedelem viszonyának értékelése a jelen gazdasági környezetben egy adott vállalkozás példáján keresztül.

Munkám során számba vettem a változó természetes hatékonysági mutatókat (pl. elhullás, fajlagos takarmány-felhasználás, vágáskori testtömeg, takarmány ár, értékesítési ár), s ennek megfelelően vizsgáltam a szabadtartásos csirkehizlalás költség- és jövedelemviszonyait. Érzékenységvizsgálat során a realista eset mellett pesszimista és optimista változatok eredményeit is figyelembe vettem. A kapott eredmények és a nagyüzemi brojler hizlalással való összehasonlítás alapján hipotézisem beigazolódott, vagyis a szabadtartásból származó csirke magas önköltségét olyan mértékben tudja finanszírozni az értékesítési ár, hogy magasabb jövedelem realizálható.

Kulcsszavak: szabadtartásos baromfi, költség-, és jövedelem viszony, hatékonysági mutatók, érzékenységvizsgálat, hipotézis

ABSTRACT

In the last two decades beside the industrial production special free-range chicken programs were spread first of all in Europe. In Hungary this method became organized activity only few years ago in the frame of the group of Master Good. The study's general objective is that evaluate the free-range chicken production's cost and income relation in the present economic environment on the basis of a certain company.

In the course of my work I reviewed the physical indicators of efficiency (such as caducity, specific forage-consumption, cutting weight, consumption price, sales price) and accordingly I analysed the free-range chicken production's cost and income relations. In the course of sensitivity monitoring beside the realistic occasion I took notice of pessimistic and optimistic event's results. On the basis of the result's and the comparison of industrial chicken production my hypothesis was proved true, so the free-range chicken's sales price is able to finance the higher cost price in such a way that we realize higher income.

Keywords: free-range chicken, cost and income relation, physical indicators of efficiency, sensitivity monitoring, hypothesis

BEVEZETÉS

A világ baromfihús termelése és fogyasztása az utóbbi két évtized alatt dinamikusan fejlődött. A növekedés éves üteme 3-6% között alakult, amely meghaladja bármely más állattenyésztési ágazat eredményét. A fogyasztói szokások változása (váltás vörös húsról fehér húrra) a baromfihús-termelés és- fogyasztás növekedését generálja. Míg régebben a sertéshús volt a legkedveltebb húsféleség, mára már a fogyasztói társadalom jelentős része a baromfitermékeket részesíti előnyben (SZÖLLŐSI, 2010).

Az elmúlt években, az Európai Unióban egyre inkább előtérbe kerülnek az alternatív tartásmódok (szabadtartás, biotartás). A változások egyik fő oka az új, állatjólétre is egyre jobban kiterjedő fogyasztói elvárások. A fogyasztóknak az alternatív tartásmódokból származó alapanyag iránti igényében pozitív trend várható. A legtöbb fogyasztó számára az élelmiszerbiztonság, az állatvédelmi előírások betartása, az állatok jólétének biztosítása elsődlegessé vált.

A fogyasztók egy szűkebb rétege (magasabb iskolai végzettségűek, magasabb jövedelműek, kisgyermekes családok) preferálja a hagyományos szabadtartásos termékeket, de fontos szerepet játszik az ország tradíciója is, a háztáji ízek. A fogyasztók egyre nagyobb része tart az ipari termelés során felhasznált kemikáliáktól, maradványanyagoktól, amely elősegíti a hagyományos szabadtartásban előállított termékek értékesítését. Ugyanakkor a bio- vagy szabadtartással előállított termékek szűkebb piaci kategóriát jelentenek, de az áruházláncok beszállása ebbe a piaci szegmensbe bővíti a lehetőségeket.

A nagyüzemi termelés mellett az elmúlt két évtizedben, elsősorban Európában speciális, szabadtartásos baromfitermelési programok is elterjedtek. A hagyományos szabadtartásos állattartásnak több évtizedes hagyománya van Nyugat-Európában. Ennek az alternatív tartásmódnak a mozgató rugója a francia Label Rouge program. Franciaországban jött létre a legismertebb szabadtartásos termékmárka, a Label Rouge, amely nem csak a baromfitermékeket jelöli, hanem a teljes állati terméktermelésben elterjedt módszer (ANONYMUS, 2005). A Label Rouge egy olyan termelési módszer, ami szigorú előírásokon alapul. A termelés során elsődleges szempont a kiváló minőség, az állatjólét és a környezetvédelem (I1).

Hazánkban ez a tartásmód csak néhány éve vált szervezett tevékenységgé. Bárány László, a Master Good Kft. tulajdonosa felismerte a piacon megjelenő szabadtartásos csirke iránti igényt, s a Nyugat-Európában elterjedt speciális állattartási gyakorlatok és módszerek átvételével elindította a Red Master programot. A kisvárdai székhelyű Master Good cégcsoport 2001-ben kezdte kialakítani a nyugat-európai rendszernek megfelelő termelési körülményeket, előírásokat és ellenőrzési rendszert. A szabadtartásos baromfítartási és takarmányozási programok lehetőséget kínálnak a kereskedelmi méretű, de nem iparszerű körülmények között gazdálkodók számára, hiszen ez nem más, mint a hagyományos háztáji gazdálkodás alternatív formája. A szabadtartásos baromfi nevelés lehetőséget teremt a meglévő háztáji gazdálkodás hagyományainak felhasználására és annak továbbvitelére. Magyarországon a szabadtartásos baromfinevelés népszerűségét növelheti, hogy nem igényel jelentős beruházást, viszont nem nélkülözheti a jó tartási körülményeket, az állatok igényeit biztosító tartástechnológiát, és az állategészségügyi, illetve járványvédelmi előírások szigorú betartását (ANONYMUS, 2005).

A feldolgozott és értékesített, szabadtartásból származó csirkék mennyiségének hazai tendenciája azt mutatja, hogy az alternatív tartásmódból származó csirke sikert arat, s termelése folyamatosan bővül (I2).

ANYAG ÉS MÓDSZER

A tevékenység költség- és jövedelemviszonyait a szabolcs-szatmár-bereg megyei, kisvárdai székhelyű Master Good cégcsoporthoz tartozó, nyírkércsi szabadtartásos baromfitelep adatai alapján vizsgáltam. A vállalkozás 100%-ban a Bárány család tulajdonát képezi, ami teljes körű vertikális integráció keretében működik a takarmány előállításától egészen a feldolgozásig (I2).

Első lépésként primer és szekunder adatgyűjtést végeztem. Primer (üzemsoros) adatgyűjtésem különböző naturáliákra (elhullás, vágáskori testtömeg, telepítési sűrűség, technológiai információk, stb.), illetve ökonómiai adatokra (input, output árak, stb.) irányult, melyek begyűjtéséhez az adott telep munkatársa volt segítségemre. Az input, output árak a 2012. év első negyedévére vonatkoznak. Szekunder adatgyűjtésem során hazai és nemzetközi forrásokat használtam fel.

A Debreceni Üzemtani Iskola által kidolgozott kalkulációs és modellezési rendszer keretében egy olyan költség- haszonelemzést készítettem, amely az adott tevékenység költség- és jövedelemviszonyait szolgálja részletes bontásban. Így árbevételt, termelési értéket, termelési költséget és ezek eredőjeként jövedelmet, ágazati szintű jövedelemkategóriát (fedezeti összeg) határoztam meg. Ezen túl számos természetes és hatékonysági mutatót képeztem, ami segít abban, hogy a tevékenység hatékonyságát, jövedelmezőségét megítéljük (NÁBRÁDI és FELFÖLDI, 2008). Utolsó lépésként elvégeztem a modell érzékenységvizsgálatát. Az érzékenységvizsgálatokat a legfontosabb technológiai és gazdasági paraméterekre készítettem el. Ezekre vonatkozóan realista, optimista és pesszimista szempontból vizsgálva futtattam le újra a modellt (SZÖLLŐSI, 2009).

EREDMÉNYEK

A modell készítésekor a nyitó állományból és elhullásból, valamint a napi takarmányadagokból indultam ki. A modellben 46 260 db napos csibe került letelepítésre 15 db/m² telepítési sűrűséggel. A szakirodalmak alapján a szabadtartásban alkalmazott telepítési sűrűség 12 db/m². A vizsgált telepen használt nagyobb telepítési sűrűség a rántani való csirkék hizlalása miatt megengedett, hiszen az állomány 10%-a a 60. napon értékesítésre kerül. A hozam és ezen keresztül a termelési érték meghatározása a csirkék napi súlygyarapodásának függvényében történt (SZÖLLŐSI, 2008). A csirkék hizlalási ideje 77 napig (11 hét) tart. A 11. hét után 2 hét szervizperiódus következik, ami alatt a takarítás, fertőtlenítés, rágcsálóirtás értendő. A madarak takarmányozásához 3féle tápot használnak, melyek a következők: Red Master Indító: finom morzsa, durva morzsa; Nevelő; Befejező. Az indítót 0-28 napos korig, a nevelőt 29-58 napos korig és a befejezőt 59-77 napos korig etetik az állatokkal.

Az 1. táblázat a szabadtartásos csirkehizlalás hozamait és termelési értékeit szemlélteti. A vizsgált telepnél 2 hozamtartalommal rendelkező termékkel számoltam: rántanivaló- és szabadtartásos csirke. A két termék közül a szabadtartásos csirke rendelkezik nagyobb hozamtartalommal. A modell alapján azt feltételeztem, hogy az állománynak csupán 10%-a kerül értékesítésre rántanivaló csirkéként. Így az egy rotáció során realizált termelési érték 31 millió Ft körül alakul.

1. táblázat: Hozamok és termelési értékek alakulása turnusonként (2012. év első negyedév)

Megnevezés	Fajlagos hozam (kg/db)	Mennyiség (db)	Összes hozam (kg)	Értékesítési ár (Ft/kg)	Termelési érték (eFt)	Megoszlás (%)
Rántanivaló csirke	1,51	4 523	6 846	416,0	2 848	9,18
Szabadtartásos csirke	2,02	40 611	82 236	342,5	28 166	90,82
Összesen	-	45 134	89 082	-	31 014	100,00

Forrás: Saját számítás és szerkesztés

A szabadtartásos csirkehizlalás költségszerkezetét az 2. táblázat szemlélteti. A költségeket egy rotációra, illetve egy évre is meghatároztam, valamint különböző fajlagos mutatókat is képeztem. A táblázat adataiból láthatjuk az egy betelepített csirkére, egy kg élőtömegre és egy m² istállófelületre eső költségeket.

A szabadtartásos csirkehizlalás során felmerült összes közvetlen költség egy rotáció során mintegy 28 millió Ft. Fajlagos értékekben kifejezve az egy betelepített csirkére eső költség 610 Ft/db, míg az egy kg élőtömegre eső költség 320 Ft/kg, s egy m² istállófelületre vetítve 36 ezer Ft körül alakul. Az összes közvetlen termelési költség %-os megoszlását tekintve az anyagjellegű költségek képviselik a legnagyobb hányadot 85%-kal, második legnagyobb költségelem a

személyi jellegű költségek 7%-kal. Ezt követi az értékcsökkenési leírás, illetve az egyéb közvetlen költségek, amely alatt például a javítás, karbantartás költsége értendő.

2. táblázat: A termelési költség összetétele (2012. év első negyedév)

Megnevezés	Érték (eFt/rotáció)	Érték (eFt/év)	Egy betelepített csirkére eső költség (Ft/db)	Egy kg élőtömegre eső költség (Ft/kg)	Egy m ² istállófelületre eső költség (Ft/m ²)	Megoszlás (%)
Anyagjellegű költségek	24 102	96 409	521,01	270,56	31 261	85,68
Személyi jellegű költségek	2 057	8 229	44,47	23,09	2 668	7,31
Értékcsökkenési leírás	1 386	5 470	29,56	15,35	1 774	4,86
Egyéb közvetlen költségek	605	2 420	13,08	6,79	785	2,15
Összesen	28 132	112 528	608	316	36 487	100,00

Forrás: Saját számítás a vizsgált telep adatai alapján

A tevékenység során keletkező két termékre arányszámos osztókalkulációval szűkített önköltséget határoztam meg a termelési érték arányában (SZÖLLŐSI, 2008). A rántanivaló csirke önköltsége 377 Ft/kg, a szabadtartásos csirke önköltsége pedig 311 Ft/kg.

Kalkulációm során nem a vállalkozás-, hanem ágazati szintű jövedelem kategóriát, fedezeti összeget határoztam meg. A 3. táblázat az összes közvetlen termelési költséget, termelési értéket és fedezeti összeg értékeit szemlélteti.

3. táblázat: A szabadtartásos csirkehizlalás jövedelemtermelő képessége

Megnevezés	Érték (eFt/rotáció)	Érték (eFt/év)	Egy betelepített csirkére eső érték (Ft/db)	Egy kg élőtömegre eső érték (Ft/kg)	Egy m ² istállófelületre eső érték (Ft/m ²)
Termelési érték	31 014	124 055	670,42	348,15	40 225
Közvetlen termelési költség összesen	28 132	112 527	608,12	315,80	38 487
Fedezeti összeg	2 882	11 528	62,30	32,35	3 738

Forrás: Saját számítás és szerkesztés

Az ágazati szintű jövedelem egy rotáció során 2,8 millió Ft, ami éves szinten 11,5 millió Ft-ot jelent. Az egy betelepített csirkére eső fedezeti összeg 62,30 Ft/db, illetve egy kg élőtömegre vetítve 32,35 Ft. Az egy m² istállófelületre jutó ágazati szintű jövedelem 3 738 Ft. A legfontosabb hatékonysági mutatók alakulását a 4. táblázat mutatja.

4. táblázat: A vizsgált hatékonysági mutatók

Megnevezés	Mutatók (%)
Közvetlen költségarányos jövedelmezőség	10,24
Befektetett eszközarányos jövedelmezőség	7,55
Árbevétel arányos jövedelmezőség	9,29
Költségszint	90,71
Jövedelemszint	9,29

Forrás: Saját számítás és szerkesztés

Mivel célkitűzésem nem a brojler csirke költség- és jövedelemviszonyának meghatározása volt, ezért az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) Tesztüzemi adatait használtam fel arra, hogy összehasonlítsam a szabadtartásos csirkehizlalás költség- és jövedelem viszonyaival. Annak ellenére, hogy az AKI által begyűjtött adatok a 2010-es évre vonatkoznak, úgy gondolom nagyszámú megállja a helyét a jelen viszonyok között.

5. táblázat: A brojler- és szabadtartásos csirke legfőbb ökonómiai mutatóinak összehasonlítása

Megnevezés	Brojler csirke (2010)	Szabadtartásos csirke (2012. év első negyedév)	Szabadtartásos/brojler (%)
Termelési érték (Ft/kg)	249,80	348,15	139,37
Termelési költség (Ft/kg)	242,68	284,22*	117,11
ebből takarmányköltség (Ft/kg)	160,30	217,23	135,54
Nettó jövedelem (Ft/kg)	7,12	15,73	220,93

*5%-os általános költséggel kalkulálva

Forrás: Saját szerkesztés és számítás

Az 5. táblázat adatiból látható, hogy a szabadtartásból származó csirke termelési értéke, termelési költsége és nettó jövedelme is magasabb, mint a brojler csirke értékei. A brojler csirke termelési értéke 249,80 Ft/kg, míg a szabadtartásos csirke termelési értéke 348,15 Ft/kg. A szabadtartásos csirke termelési költsége magasabb (284,22 Ft/kg), mint az ipari csirke termelési költsége (242,68 Ft/kg), valamint a takarmány költség is magasabb mintegy 35%-kal, viszont a nettó jövedelem is nagyobb, több mint kétszerese az ipari csirke jövedelmének.

A tanulmány során technológiai, illetve gazdasági paraméterekre végeztem érzékenységvizsgálatot. Három technológiai és két ökonómiai mutató együttes hatását vizsgáltam az általam begyűjtött – peremfeltételnek tekintett – természetes értékek alapján. A realista változat mellé felállítottam egy optimista és pesszimista változatot is (SZÖLLŐSI, 2009). Az optimista és pesszimista változat két szélsőértéket mutat, melyek közt számtalan eltérő kombináció feltételezhető. A szkenárió-elemzésben a legfontosabb paraméterek együttes szélsőértékeinek hatását vizsgáltam.

A 6. táblázat a realista, optimista és pesszimista esetek szélső értékeit szemlélteti.

6. táblázat: A változók értékei a három eset alapján

Megnevezés	Pesszimista	Realista	Optimista
Elhullás (%)	3,0 (2)	2,5 (1*)	2,0 (1)
Értékesítés kori testtömeg (kg/db)	1,900	2,025	2,200
Fajlagos takarmány felhasználás (kg/kg)	2,70	2,52	2,30
Takarmány ár (%)	105	100**	95
Értékesítési ár (%)	95	100***	105

* A zárójelben lévő érték az 1. hetes elhullásra vonatkozik.

** indító FM: 81,51 Ft/kg; indító DM: 82,02 Ft/kg; nevelő: 91,72 Ft/kg; befejező: 80,49 Ft/kg

*** rántani való: 416,00 Ft/kg; tanyasi: 342,5 Ft/kg

Forrás: Saját összeállítás

A 7. táblázat a három eset fajlagos gazdasági mutatóit szemlélteti. Pesszimista esetben a fajlagos termelési érték a realista esethez képest 5%-kal kevesebb, optimista esetben pedig 5%-kal több. A termelés során közvetlenül felmerült költségek pesszimista esetben 10%-kal nőnek, míg az optimista feltevés szerint 11%-kal csökkennek. A realista elképzeléshez képest a fedezeti összeg pesszimista esetben 45%-kal kevesebb és optimista esetben mintegy két és félszer nagyobb.

7. táblázat: Gazdasági mutatók értéke 1 kg csirkére vetítve

Megnevezés	Pesszimista	Realista	Optimista
Termelési érték (Ft/kg)	330,74	348,15	365,56
Közvetlen termelési költség (Ft/kg)	348,58	315,80	280,35
Fedezeti összeg (Ft/kg)	-17,84	32,35	85,21
Közvetlen költségarányos jövedelmezőség (%)	-5,12	10,24	30,39
Befektetett eszközarányos jövedelmezőség (%)	-3,89	7,55	21,71

Forrás: Saját összeállítás

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Jelen tanulmány során egy olyan kalkulációs modellt állítottam össze, melynek segítségével értékelttem a szabadtartásos baromfihizlalás paramétereit. A modell az input és output árak valamint a hatékonysági mutatók különböző értékei mellett megadja az adott telep ökonomiai viszonyait kifejező mutatóit (SZÖLLŐSI, 2008). A jelenlegi helyzet értékelésénél a 2012. évi költség- és jövedelemviszonyokat mutattam ki.

A kalkulációs modell alapján az egy szabadtartásból származó csirkére jutó termelési érték 348,15 Ft/kg, a termelési költség 284,22 Ft/kg, míg a nettó jövedelem 15,73 Ft/kg. Szűkített önköltsége 310,67 Ft kilogrammonként. Ezzel szemben az ipari csirke termelési értéke (249,80 Ft/kg), termelési költsége (242,68Ft/kg) és nettó jövedelme (7,12Ft/kg) is alacsonyabb. 2010-ben egy kg ipari csirke előállítására 243 Ft-ba került. Mindezek alapján hipotézisem helyt álló, mely szerint a szabadtartásban hizlalt csirkék magasabb önköltségen állíthatók elő, mint az ipari körülmények között hizlalt madarak. Mivel a brojler csirke értékesítési ára 245 Ft/kg körül alakult 2010-ben és a modellben szereplő szabadtartásos csirke esetén 342,50 Ft/kg-os értékesítési átlagárral kalkuláltam úgy gondolom, hipotézisem további része is tükrözi a valóságot, miszerint a szabadtartásos csirke értékesítési ára tudja fedezni a relatív magas önköltséget.

Az érzékenységvizsgálatot technológiai (elhullás, fajlagos takarmány-felhasználás, vágáskori testtömeg) és gazdasági paraméterekre (takarmány ár, értékesítési ár) végeztem optimista, realis-

ta és pesszimista esetben. A 3 eset alapján a főbb gazdasági mutatók (termelési érték, közvetlen termelési költség, fedezeti összeg) alakulását is vizsgáltam. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy pesszimista esetben rejt némi kockázatot magában a tevékenység, hiszen az ágazati szintű jövedelmet (fedezeti összeg) tekintve optimista esetben, realista esethez képest magasabb jövedelmet érünk el, míg pesszimista esetben már veszteséget realizálunk.

Ennek ellenére véleményem szerint érdemes a szabadtartásos baromfi-hizlalással foglalkozni, mert a magasabb előállítási költséget az értékesítési ár olyan mértékben tudja finanszírozni, hogy nyereséget tudjunk realizálni, valamint az egyre inkább változó fogyasztói szokások is a tevékenység bővülését eredményezi.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- (1) ANONYMUS (2005): Red Master Általános Kézikönyv. III. Kiadás. Budapest. 1-18.p. (2) NÁBRÁDI A. – FELFÖLDI J. (2008): A mezőgazdasági vállalkozások eredményének mérése. In.: Üzemtan I. (Szerk.: NÁBRÁDI A. – PUPPOS T. – TAKÁCSNÉ GYÖRGY K.) DE AMTC AVK, Debrecen. 87-95.p. (3) SZÖLLŐSI L. (2008): A vágócsirke vertikum modellezése és gazdasági elemzése egy, az Észak-Alföldi régióban működő integráció alapján. Doktori értekezés. DE AMTC AVK, Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, 63.p. (4) SZÖLLŐSI L. (2008): „A vágócsirke termékpálya 2007. évi költség és jövedelem viszonyai” In.: Baromfiágazat. 2008/4. december, Budapest, 4-12. p. (5) SZÖLLŐSI L. (2009): „A gazdasági és technológiai tényezők szerepe a vágócsirke termékpályán” In.: Baromfiágazat. 2009/2. június, Budapest, 12-18. p. (6) SZÖLLŐSI L. (2010): A brojler csirke ágazat gazdasági kérdései In.: Állattenyésztési ágazatok ökonómiája. Az Agrármérnök MSc szak tananyagfejlesztése. TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0010 projekt (Blaskó B. – Cehla B. – Kiss I. – Kovács K. – Lapis M. – Madai H. – Nagy A.Sz. – Nábrádi A. – Pupos T. – Szöllősi L. – Szücs I) Elektronikus tananyag. 205-223.p. Elérhetőség: <http://nodes.agr.unideb.hu/moodle/course/view.php?id=1186> (I1): <https://attra.ncat.org/attra-pub/viewhtml.php?id=224> Pasture-based Poultry Production in France, letöltve: 2012.03.05. (I2) http://mastergood.hu/hirek/joizu_egeszseg.html A Master Good Kft. küldetése: A jóízű egészség, letöltve: 2012. 02.27.

